

KLEINE HOREN – GROOT PROBLEEM?

Voor rooms-katholieke gelovigen is hier geen sprake van een probleem. Tegenwoordig ook niet meer voor de meeste Protestanten. Want voor hen is koning *Antiochus IV Epiphanes (175-164 v. Chr.)* ‘de kleine horen’ uit Daniël 7.

Maar hoe zit dat met de Adventisten? Kunnen die nog altijd bij hun overtuiging blijven dat deze kleine horen niet Antiochus is, maar een andere macht? Het is de bedoeling van dit essay aan te tonen dat Adventisten goede redenen hebben om vast te houden aan hun overtuiging.

Twee interpretatiemodellen: fundamenteel verschillend

Het antwoord op de vraag hierboven hangt volledig af van het interpretatiemodel waarvoor je kiest. In dit geval is dat de keuze tussen het preteristische en het historicistische model.

Protestantse Bijbelverklaarders hebben eeuwenlang een **historicistische** uitleg aan deze profetie gegeven. Zij identificeerden de kleine horen uit Daniël 7 met het pausdom. Het hoeft geen betoog dat deze uitleg Rome niet welgevallig was. Al vrij spoedig kwamen de Jezuïeten met een verklaring om deze uitleg te ontkrachten. In 1614 zag het **preteristische** interpretatiemodel van Luis De Alcazar het licht. Volgens deze uitleg was de kleine horen ook een historisch feit, maar zij schreven de vervulling ervan toe aan de Seleucidische koning Antiochus IV en niet aan het pausdom. Deze Antiochus voerde van 175-164 v. Chr. een schrikbewind met betrekking tot het Joodse volk. De preteristen haalden met deze verklaring de angel uit de protestantse uitleg, want Rome ging nu vrijuit wat betreft de gruweldaden die in de profetie over de kleine horen worden vermeld. Figuur 1 hieronder is een beknopte weergave van de uitleg volgens beide modellen.

	Visioen Dan.7	HISTORICIST model	PRETERIST model
1	Leeuw	Babylon	Babylon
2	Beer	Medo-Perzië	Meden
3	Luipaard (panter)	Griekenland	Perzen
4a	4 ^e Dier	Romeinse Rijk	Griekenland
	↓	↓	↓
4b	Kleine horen 4 ^e Dier	Pausdom 'Rome'	Antiochus IV
5	Gods Rijk	Gods Rijk	xxx

Fig.1: Verschillende uitleg van het visioen van de vier dieren en de ‘kleine horen’

Vanzelfsprekend moesten de protestanten aanvankelijk niets van deze preteristische uitleg hebben. Maar naarmate de tegenstellingen met Rome geleidelijk aan begonnen te verbleken, kreeg deze rooms-katholieke uitleg steeds meer aanhangers onder de protestanten. Naar alle waarschijnlijkheid staat de meerderheid van protestantse theologen in onze tijd achter deze van oorsprong Jezuïtische uitleg. Er zijn tegenwoordig aanwijzingen dat er ook in adventistische kringen Bijbelverklaarders zijn die in toenemende mate welwillend staan ten opzichte van deze uitleg.

Adventisten maken er aanspraak op dat de Schrift hun *enige* gezaghebbende bron is voor alle geloofspunten. Als we willen weten voor welk interpretatiemodel we moeten kiezen, is de eerste vraag die beantwoord moet worden: “Wat zegt de Schrift over dit onderwerp?” Daarvoor gaan we

eerst te rade bij de profeet Daniël en daarna raadplegen we ook het boek Openbaring. Pas daarna kunnen we een verantwoorde keuze maken voor het ene of het andere model.

EERSTE DEEL: DE KLEINE HOREN IN DANIËL

Om aan te kunnen tonen dat Antiochus IV niet de vervulling is van de kleine horen, is het noodzakelijk te kijken naar de bredere context van Daniël 7. Daarvoor betrekken we het tweede en achtste hoofdstuk bij onze beschouwing.

Daniël aan het woord (Daniël 2,7 en 8)

In *Daniël 2* lezen we over de droom van koning Nebukadnezar waarin hij een beeld ziet en waarvan God vervolgens aan Daniël de betekenis bekendmaakt. Het beeld symboliseert Babylon en de opeenvolgende wereldrijken. Uiteindelijk zal het altijddurende Rijk van God op deze aarde worden opgericht (Dan.2.44).

In *Daniël 8* krijgt Daniël zelf een visioen. Daarin is hij getuige van het gevecht tussen een ram en een geitenbok. Ook de uitleg van dit visioen wordt hem verteld. De ram stelt het rijk van de Meden en Perzen voor. Dat zal worden verslagen door het Griekse wereldrijk, in het visioen gesymboliseerd door de geitenbok (Dan.8.20-21). Op zijn beurt valt dit Griekse rijk uiteen in vier delen, te weten de vier horens die in de plaats komen van die ene grote horen van de geitenbok (Dan.8.8,22). Uit één van die horens komt dan de kleine horen voort, die zeer groot en zeer machtig wordt.

Als we deze drie hoofdstukken nauwkeurig lezen, kunnen we de hoofdzaken (inclusief de uitleg die Daniël van God ontvangt) als volgt schematisch weergeven.

	DANIËL 2	DANIËL 7	DANIËL 8
Babylon	Hoofd van goud U bent dat gouden hoofd	Leeuw met arendsvleugels Het EERSTE dier	Visioen van Daniël 3 ^e jaar van koning Belsazar
Medo-Perzië	Borst van zilver Na u EEN ANDER koninkrijk	Beer met 3 ribben in muil Het TWEEDE dier	Ram met 2 horens Meden én Perzen
Griekenland	Buik en lenden van koper Daarna het DERDE koninkrijk	Panter/Luipaard 4 vleugels/ 4 koppen	Geitenbok (1 grote horen) Griekenland ↓ 4 horens/koninkrijken
ROME fase 1	Het VIERDE koninkrijk Benen van ijzer ↓	Het VIERDE dier/koninkrijk Schrikwekkend dier met 10 horens ↓	EEN v.d. 4 horens/koninkrijken aan einde van hun koningschap ↓
fase 2	Voeten/tenen van ijzer/leem ↓ In de dagen van die koningen ↓	Kleine horen ↓ Gerechtshof houdt zitting ↓	Kleine horen ↓ Zonder mensenhand gebroken ↓
Gods rijk	Het rijk van God Steen die beeld vermorzelt	Het rijk van God Kleine horen uitgeschakeld	Gods heiligdom hersteld Kleine horen vernietigd

Fig.2: Overzicht van de profetieën van Daniël 2, 7 en 8 (historicistische interpretatie)

Dit overzicht laat zien dat deze drie hoofdstukken elkaar perfect aanvullen. Samen vormen ze een overzichtelijk en harmonisch geheel. In de linker kolom zijn de namen van deze wereldrijken vermeld, zoals ze in deze profetieën worden genoemd. De enige uitzondering daarop is Rome. Uit de geschiedenis blijkt echter ondubbelzinnig dat Rome in deze context de opvolger is van het Grieks-

Hellenistische wereldrijk. Maar ook met behulp van Openbaring kan worden aangetoond dat Rome het vierde wereldrijk is, zoals later in dit essay zal blijken.

Het is van groot belang hierna in gedachten te houden dat we volgens de profeet Daniël te maken hebben met deze vier wereldrijken: 1) Babylon, 2) Medo-Perzië, 3) Griekenland en 4) Rome. In dit profetische panorama verschijnt de kleine horen *tijdens de tweede fase van het Romeinse rijk*.

Preteristen en hun aanhangers zullen uiteraard het resultaat uit Fig.2 bestrijden en zeggen dat dit een historicistische weergave van de gegevens is. Zij zullen erop wijzen dat in hun visie er niet slechts één Medo-Perzisch rijk is maar dat er éérs het rijk van de Meden is dan daarna dat van de Perzen. Het is nu zaak die aanspraak aan een kritisch onderzoek te onderwerpen.

Preterisme: een bewust geforceerde uitleg van ‘de Meden en Perzen’

Met welk recht kunnen we zeggen dat de preteristische uitleg van ‘de Meden en Perzen’ als twee opeenvolgende rijken geforceerd is? Om daarvoor het bewijs te leveren, blijven we bij het boek Daniël. Figuur 3 is een schematisch overzicht van de historicistische uitleg van Daniël 2,7 en 8 (kolom 1-3) en van de preteristische interpretatie van Daniël 8 (kolom 4). We gaan eerst stap voor stap na wanneer welk rijk verschijnt en onder welke naam. Vanzelfsprekend gaat onze aandacht daarbij in het bijzonder uit naar de Meden en Perzen. Daarna volgt een toelichting op het schema.

Daniël 2 HISTORICISME	Daniël 7 HISTORICISME	Daniël 8 HISTORICISME	Daniël 8 PRETERISME
1e rijk Babylon	1e rijk: Babylon	1e rijk Babylon	1 ^e rijk Babylon
2 ^e rijk Meden en Perzen (Dan.5.28) (Dan.8.20)	2 ^e rijk Meden en Perzen (Dan.5.28) (Dan.8.20)	2 ^e rijk Meden en Perzen (Dan.5.28) (Dan.8.20)	2 ^e rijk Meden
3 ^e rijk Griekenland (Dan.8.21)	3 ^e rijk Griekenland (Dan.8.21)	3 ^e rijk Griekenland (Dan.8.21)	3 ^e rijk Perzen
4 ^e rijk Naam onbekend Benen van ijzer Voeten van ijzer/leem ↓	4 ^e rijk Naam onbekend Kleine horen ↓	4 ^e rijk Naam onbekend Kleine horen ↓	4 ^e rijk Griekenland Kleine horen ↓
5 ^e rijk Gods rijk	5 ^e rijk Gods rijk	5 ^e rijk Gods rijk	5 ^e rijk Gods rijk

Fig.3: Daniël 2,7 en 8: historicistische en preteristische interpretatie

1^e rijk: Babylon. In Dan.2.38 lezen we dat Nebukadnezar het gouden hoofd is van het beeld waarvan hij droomde. Dit houdt in dat *Babylon* het eerste wereldrijk is. Ook de preteristen zijn de mening toegedaan dat in Daniël 8 Babylon het eerste wereldrijk is (Fig.1). Tijdens dit Babylonische rijk (3^e jaar van koning Belsazar) krijgt Daniël het visioen van de ram en de geitenbok (Dan.8).

2^e rijk: Medo-Perzië. Volgens Dan.5.28 wordt het Babylonische rijk opgevolgd door de *Meden en Perzen*. We kennen hiermee dus de naam van het tweede rijk uit Daniël 2. Uit het parallelle karakter van Daniël 2, 7 en 8 volgt dan vanzelfsprekend dat dit ook het tweede rijk is in hoofdstuk 7 en 8. Als we nu naar hoofdstuk 8 gaan, dan lezen we daar over het visioen van de ram en de geitenbok. Volgens de uitleg die Daniël krijgt, staat de ram symbool voor de Meden en Perzen (Dan.8.20). Hieruit blijkt dat zowel in Dan.5.28 als in Dan.8.20 de Meden en Perzen het *tweede* wereldrijk zijn.

De *preteristen* stellen echter dat alléén de Meden het tweede rijk zijn. Voor hen worden de Perzen dan uiteraard het derde.

3e rijk: Griekenland. De geitenbok staat in het visioen van hoofdstuk 8 symbool voor het Griekse rijk (Dan.8.21). Aangezien deze bok de ram verslaat (d.i. de Meden en Perzen), is Griekenland het derde wereldrijk. Volgens de *preteristen* zou Griekenland echter het vierde rijk zijn (ná Babylon, de Meden en de Perzen).

4^e rijk: Niet bij naam genoemd. In geen van de drie betreffende hoofdstukken van Daniël wordt het vierde rijk bij naam genoemd. Wel blijkt uit Daniël 2 dat dit rijk twee fasen kent. *De eerste* wordt gesymboliseerd door de benen van ijzer. De betekenis daarvan is dat het rijk in deze fase hard zal zijn als ijzer. Het zal alles verbrijzelen en vermorzelen (Dan.2.40). *De tweede fase* is die van de voeten van ijzer gemengd met leem. Dit mengsel betekent “dat het een verdeeld koninkrijk zal zijn” (Dan.2.41-42). Deze tweede fase verdient extra aandacht in verband met de komst van het vijfde rijk, het rijk van God. Hierbij dienen we goed in gedachten te houden dat in de *preteristische* visie Griekenland als het vierde rijk geldt.

5^e rijk: Het rijk van God. Het is een belangrijk gegeven dat zowel in Daniël 2 als in 7 en 8 het rijk van God tevens het *laatste* is. Dit rijk wordt gevestigd aan het *einde* van de tweede fase van het rijk zonder naam. We lezen in Daniël 2: “In de dagen van die koningen zal de God van de hemel echter een Koninkrijk doen opkomen dat voor eeuwig niet te gronde zal gaan en waarvan de heerschappij niet op een ander volk zal overgaan” (Dan.2.44).

We hebben al geconstateerd dat de gegevens uit Daniël 2 parallel lopen met die uit Daniël 7 en 8 en dat *de kleine horen verschijnt* in de *tweede* fase van het tijdperk van het *naamloze rijk* (de voeten van ijzer en leem; zie ook Fig. 2 en 3). Daarom betekent de komst van het koninkrijk van God niet alleen het einde van “die koningen”, maar óók van de kleine horen.

In de *preteristische* uitleg verschijnt de kleine horen echter niet aan het einde van het naamloze rijk (dat is het *vierde* rijk in Dan.2 en 7) maar aan het einde van het *Griekse* rijk. In het inleidende gedeelte van dit essay hebben we al vermeld dat de Jezuïet Luis De Alcazar verantwoordelijk is voor deze uitleg. Door bewust en doelgericht het rijk van de Meden en Perzen in tweeën te splitsen, maakte hij van Griekenland het vierde wereldrijk. Deze geforceerde uitleg was uiteraard bedoeld om de historicistische uitleg te ontcrachten. Door het Romeinse rijk buiten beeld te houden, kon de kleine horen niet langer meer met het pausdom worden geïdentificeerd.

Preterisme: in strijd met de Schrift

Hierboven is aangetoond dat de preteristische uitleg op enkele essentiële punten in regelrechte tegenspraak is met de gegevens uit Daniël 2, 7 en 8. Voor de duidelijkheid zullen we hieronder de argumenten tegen de preteristische interpretatie nog eens op een rij zetten. We beginnen met argumenten ontleend aan Daniël 2, 7 en 8. Daarna volgen nog twee ondersteunende argumenten elders uit het boek Daniël. Tot slot voegen we nog een historische bron aan deze argumenten toe.

Argumenten tegen het preterisme (Daniël 2, 7 en 8)

- 1) *Vierde rijk is naamloos in Daniël 2 en 7.* In het preterisme heeft het vierde rijk wél een naam gekregen. Door het Medo-Perzisch rijk in tweeën te splitsen heeft men Griekenland in deze positie gemanoeuvreerd. Dat is dus in tegenspraak met de Schrift en leidt onvermijdelijk tot het probleem van punt 2 hieronder.
- 2) *Chronologie van het vierde rijk en de kleine horen.* In Daniël 2 zien we dat het vierde rijk twee fasen kent. De eerste is het tijdperk van de benen van ijzer. De tweede fase is die van de voeten van ijzer en leem. Uit het parallelle karakter van Daniël 2, 7 en 8 volgt dat *de kleine*

horen ten tijde van de koningen van dit verdeelde rijk niet alleen *verschijnt* maar ook samen met hen *verdwijnt* (zie Fig.2 en 3). Dat is om plaats te maken voor het rijk van God. Daarna zal er nooit meer een ander wereldrijk ontstaan (Dan.2.43-44). Het preterisme is hiermee rechtstreeks in tegenspraak. Volgens deze uitleg verschijnt en verdwijnt de kleine horen niet ten tijde van het naamloze rijk, maar tijdens het *Griekse*. Deze *afwijkende chronologie* vormt een waar struikelblok voor de preteristische interpretatie van de kleine horen. Bovendien leidt het ook tot de volgende vraag.

- 3) *Waar is het naamloze rijk gebleven?* Volgens de preteristen is Griekenland het vierde wereldrijk en wordt de kleine horen aan het einde daarvan vernietigd zonder dat daar een “mensenhand” aan te pas komt (Dan.8.25). Anders gezegd, de komst van Gods rijk betekent het einde van de kleine horen. Maar we weten óók dat dit Godsrijk nooit te gronde zal gaan (Dan.2.44). Er komt dus géén volgend wereldrijk meer. Dus hebben de preteristen hiermee een prangende vraag te beantwoorden: “Waar is in hun uitleg dan het naamloze rijk uit Daniël 2 en 7 gebleven?” Zolang de preteristen bij hun uitleg blijven dat de Meden en Perzen twee verschillende rijken zijn, zal deze vraag wel nooit bevredigend beantwoord kunnen worden.
- 4) *“Een wet van Meden en Perzen”*. In het zesde hoofdstuk van Daniël zijn we getuige van intriges aan het hof van koning Darius. Een aantal medebestuurders van het rijk zijn jaloers op Daniël en willen hem uit de weg ruimen. Om dat te kunnen bereiken, bewegen ze de koning er toe een bevel uit te vaardigen dat niemand enige god of mens mag aanbidden behalve de koning. Ze dringen er bij hem op aan dit bevel de status te verlenen van een onveranderlijke en onherroepelijke “wet van Meden en Perzen”. De koning stemt daarmee in (Dan.6.10) en bevestigt later ook dat hij zich aan deze “wet van Meden en Perzen” dient te houden (Dan.6.13). Het is in dit verband van essentieel belang op te merken dat het hier gaat om een “wet van Meden **én** Perzen”. Want hiermee hebben we nog een direct en onweerlegbaar bewijs dat de preteristen ten onrechte spreken over twee *aparte* rijken. Immers, áls de Meden het éérste rijk zouden zijn, hoe zou Darius de Meder dan al *bij voorbaat* kunnen stellen dat *zijn* onherroepelijke wet óók een onherroepelijke wet is van de Perzen, een rijk dat nog moet komen? Voor wie desondanks aan de preteristische visie wil blijven vasthouden, moet de wens wel de vader zijn van de gedachte. Deze “wet van Meden en Perzen” is een duidelijk bewijs ten gunste van één ‘Medo-Perzisch’ rijk. Het bevestigt nog eens temeer dat het historicisme terecht stelt dat het rijk van ‘de Meden en Perzen’ geïnterpreteerd dient te worden als hét ‘Medo-Perzische rijk’.
- 5) Uw rijk zal gegeven worden aan “de Meden en Perzen” (Dan.5.28). Als ‘de Meden en Perzen’ inderdaad zou moeten worden opgevat als éérst het rijk van de Meden en daarna dat van de Perzen, komt deze uitspraak van Daniël nogal vreemd over. Want nadat Babylon door de Meden is veroverd, *houdt het op als zelfstandig rijk te bestaan*. Het is nu een integraal onderdeel geworden van het rijk van de Meden. Hoe kan het daarna opnieuw, voor de *tweede* keer dus, worden “gegeven”, nu aan een ander rijk, dat van de Perzen? Wie bij deze visie wil blijven, heeft een merkwaardige en niet te verdedigen manier van een tekst lezen en interpreteren.
- 6) *Historische bronnen: het Medo-Perzische rijk*. Behalve in de uitgebreide vakliteratuur is ook op internet voor iedereen goede en betrouwbare informatie over de Meden en Perzen te vinden. Als voorbeeld daarvan volgt hier een beknopte samenvatting van een van deze artikelen.

De Meden en de Perzen trokken rond 1000 voor Christus het westelijke deel van Iran binnen. Deze bevolkingsgroepen waren van oorsprong semi-nomadische herdersvolken en met elkaar verwante stammen. Ze leefden daar eeuwenlang volgens hun traditionele tribale levenswijze, totdat de Assyriërs

in de periode 750-650 noordwest Iran begonnen te koloniseren. Onder de bescherming van de Assyriërs ontstonden er toen al snel verschillende Medische chieftdoms. Rond 670 verloren de Assyriërs echter hun grip op Iran en kwamen de Medische chiefs er alleen voor te staan. Zij hebben zich toen mogelijk verenigd in een losse stammenfederatie.

Na enige tijd had Cyaxares, een van deze chiefs, veel aanzien en macht verkregen waardoor hij uiteindelijk de onbetwiste leider van de Medische stammenfederatie werd. Zo kon hij grote invloed uitoefenen, niet alleen op de Meden, maar ook op andere Iraanse volken zoals de Perzen. Zijn zoon, Astyages genaamd, was een tiran. Daarmee werkte hij de andere chiefs tegen zich in het harnas. Toen de Perzische chief Cyrus in 550 naar Ecbatana trok om deze Astyages uit te schakelen, sloten vele Medische chiefs zich bij hem aan. Samen namen zij de stad in en zetten zij Astyages af. Cyrus profileerde zich door deze overwinning als de nieuwe leider van de stammenfederatie en verplaatste het machtscentrum van Medië naar Perzië. Dit leidde er uiteindelijk toe dat een uit de kluiten gewassen **Medisch-Perzische** stammenfederatie eindelijk werd omgevormd tot een waar wereldrijk.

Bron: <http://www.jhsg.nl/de-meden-en-de-perzen-van-stammenfederatie-tot-wereldrijk/>

Uit dit artikel blijkt dat de Meden en Perzen verwante stammen waren. Enkele eeuwen nadat zij zich in Iran hadden gevestigd, begonnen zich de eerste vormen van een Medisch rijk af te tekenen. In een volgende fase (Cyrus) hadden de Perzen binnen een *Medo-Perzische* federatie de macht naar zich toegetrokken. Uiteindelijk ontwikkelde deze federatie zich tot het machtige wereldrijk van de Meden en Perzen. De machtspositie *binnen dit rijk* wisselde dus tussen de Meden en Perzen. Maar het was één Medo-Perzisch rijk dat het machtige Babylon overwon (Dan.5.28). De enige reden waarom preteristen dit rijk zo graag willen zien als twee opeenvolgende rijken, is te voorkomen dat de kleine horen kan worden geïdentificeerd met het pausdom, zoals in de historicistische uitleg het geval is.

Deelconclusie Daniël: het preterisme ongeschikt als interpretatiemodel voor Daniël

Op grond van de analyse die we hebben gemaakt van Daniël 2, 7 en 8 én de argumenten die tegen de tweedeling van het Medo-Perzische rijk hierbij zijn aangevoerd, kunnen we al een eerste conclusie trekken: De *geforceerde* interpretatie van 'de Meden en Perzen' is een *manipulatie van de feiten*. Dit feit samen met enkele andere vermelde argumenten maakt *het preterisme ongeschikt* als interpretatiemodel voor de profetieën van Daniël.

Deze conclusie berust op een aantal *logische* argumenten. Er is echter nog een krachtig tweede argument om de ondeugdelijkheid van het preteristische interpretatiemodel te bewijzen. Dat argument is vooral van *chronologische* aard. Daarvoor moeten we het boek Openbaring bij deze beschouwing betrekken.

TWEDE DEEL: OPENBARING EN DE KLEINE HOREN

Zowel in Daniël als in Openbaring is er sprake van een macht die het volk van God in grote benauwdheid brengt. In Daniël 7 en 8 is dat de kleine horen en in Openbaring 13 het beest uit de zee. We beginnen met deze twee machten met elkaar te vergelijken. Wat Daniël betreft, richten we onze aandacht vooral op hoofdstuk 7. In Figuur 4 zijn de resultaten van deze vergelijking weergegeven.

Identieke kenmerken

Het kan een aandachtige lezer niet ontgaan dat er een hele reeks opvallende overeenkomstige kenmerken zijn tussen de kleine horen en het beest uit de zee. De belangrijkste hiervan zijn:

- 1) *Verzet tegen God*. De **kleine horen** verzet zich tegen de Vorst van het hemelse leger (Dan.8.10-11) en het **beest** laat zich aanbidden (Openb.13.4,12), terwijl aanbidding alleen God toekomt (Openb.14.7)

- 2) *Grootspraak*. Van de **kleine horen** wordt tot wel drie keer toe vermeld dat grootspraak een van zijn kenmerken is (Dan.7.8,20,25). Ook van het **beest** wordt nadrukkelijk vermeld dat het zich onderscheidt door grootspraak en Godslastering (Openb.13.1,5,6).
- 3) *Strijd tegen 'de heiligen'*. In Daniël duurt deze strijd van de kleine horen "een tijd, tijden en een halve tijd" (Dan.7.25). Ook in Openbaring duurt de strijd tegen de heiligen "een tijd, tijden en een halve tijd" (Openb.12.14). Dezelfde periode wordt ook aangeduid als 1260 dagen (Openb.12.6) en 42 maanden (Openb.13.5).

KLEINE HOREN (Dan.7) Kenmerken	BEEST UIT DE ZEE (Opb.13) Kenmerken
<p>Opstand tegen God Grootspraak tegen de hoogste God Strijdt tegen/overwint de heiligen Heiligen overgeleverd voor 3½ jaar (= 42 mnd) Verandert ... de wet Wierp de waarheid ter aarde</p> <p>Gerechtshof houdt zitting Kleine horen geheel vernietigd Aanvang heerschappij van de Mensenzoon ***</p> <p>GODS RIJK Mensenzoon ontvangt koningschap</p> <p>De heiligen ontvangen wereldheerschappij "tot in de eeuwen der eeuwen"</p>	<p>Opstand tegen God: beest laat zich aanbidden Grootspraak en Godslastering Strijdt tegen/overwint de heiligen Heiligen aan het beest overgeleverd voor 42 mnd Afgedwongen aanbidding; merkteken aangebracht De waarheid verworpen: afvalligheid/geestelijke hoererij</p> <p>"Het uur van zijn oordeel is gekomen" 'Babylon' geheel verwoest "Ik kom... om te vergelden" ***</p> <p>GODS RIJK "Nu begint de heerschappij van onze Heer... ... en van zijn Messias"</p> <p>De heiligen zullen als koningen heersen "tot in eeuwigheid"</p>

Fig.4: Overeenkomsten tussen de kleine horen en het beest uit de zee

- 4) *De 'heiligen' worden overwonnen*. In beide gevallen moeten de heiligen het onderspit delven. Wat de **kleine horen** betreft, blijkt dit uit Dan.7.21 en in het geval van het **beest** lezen we dat in Openb.13.7.
- 5) *Opstand tegen Gods wet*. De **kleine horen** is er op uit de wet te veranderen (Dan.7.25). Dit is ook wat het **beest** in Openbaring beoogt. Dit kunnen we concluderen uit de tegenstelling tussen de gelovigen en de aanbidders van het beest. Het *specifieke kenmerk* van de gelovigen is dat zij de "geboden van God in acht nemen en het getuigenis van Jezus Christus hebben" (Openb.12.17). Het beest daarentegen heeft zijn *eigen merkteken*. Ieder die hem volgt en aanbidt, ontvangt dit teken op zijn voorhoofd of rechterhand (Openb.13.16). Dus zowel in Daniël als in Openbaring staat Gods wet onder druk.
- 6) *Gods waarheid ter aarde geworpen*. Van de **kleine horen** wordt gezegd "hij wierp de waarheid ter aarde" (Dan 8.12). Het **beest** is er ook de oorzaak van dat Gods waarheid aan alle kanten met voeten wordt getreden. In die rol heeft het de benaming van 'Babylon de hoer'. Deze hoer heeft alle volken uit de beker van haar geestelijke hoererij (afvalligheid) doen drinken (Openb.14.8). Ook de aanbidding die het beest afdwingt, gaat rechtstreeks in tegen de Bijbelse waarheid dat alleen God waardig is om te worden aanbeden. God waarschuwt dan ook de aanbidders van het beest en zijn beeld dat zijn oordeel over hen aanstaande is (Openb.14.6-7).
- 7) *Het oordeel over beide machten*. Nadat in Daniël de vier dieren hun rol in de wereldgeschiedenis hebben vervuld, komt er een einde aan hun heerschappij (Dan.7.11,12).

Na een zitting van de hemelse rechtbank worden zij én de **kleine horen** vernietigd (Dan.7.26). Ook voor het **beest** uit de zee komt uiteindelijk het uur van Gods oordeel (Openb.14.7). Het wordt veroordeeld tot de poel van vuur en zwavel (Openb.19.20; 20.10).

- 8) *Het Koninkrijk van God: einde van de kleine horen.* We constateren ten slotte dat gelijk na het oordeel het Koninkrijk van de Allerhoogste wordt opgericht. Zowel de **kleine horen** als het **beest** zijn er dan niet meer. Het koninkrijk van God zal voor altijd blijven bestaan. Er zal nooit meer een ander wereldrijk op volgen (Dan.2.44).

In deze vergelijking tussen de kleine horen en het beest is het aantal frappante overeenkomsten wel erg opvallend. Alles duidt erop dat we hier niet met twee verschillende machten maar met één en dezelfde macht te maken hebben. Zou hierover toch nog enige twijfel bestaan, dan zijn de chronologische overeenkomsten die tussen deze twee machten kunnen worden aangetoond ruim voldoende om die twijfel geheel weg te nemen.

Chronologische overeenkomsten

Omdat we zullen stilstaan bij het feit dat de activiteiten van de draak en het beest uit Openbaring 12 en 13 zich afspelen in de context van het Romeinse rijk, is het zinvol om eerst de verschillende historische perioden van dit rijk te vermelden. In het overzicht van Figuur 5 geven we ook aan in welke periode de draak en het beest thuishoren.

HET ROMEINSE RIJK		
750-509 voor Chr.	Koningen	
509-27 voor Chr.	Republiek	
27 voor Chr.-395 ná Chr. 395-476 395-1453	Het keizerrijk West-Romeinse Oost-Romeinse	Openb.12: de draak (= Dan.2: periode benen van het beeld)
476- heden	Verdeelde Romeinse rijk	Openb13: het beest (= Dan.2: periode voeten van het beeld)

Fig.5: Openbaring 12 en 13 ten tijde van het Romeinse rijk

Met dit historische overzicht in gedachten brengen we de relevante gegevens uit Daniël en Openbaring onder in het schema van Figuur 6 en voegen daar een toelichting aan toe.

Toelichting rechter kolom

We doorlopen deze kolom van boven naar beneden. De volgende punten zijn voor ons van belang:

- 1) *Aanvang van de Christelijke jaartelling.* De draak wil het kind dat de vrouw gaat baren van het leven beroven (Openb.12.4). Iedere Bijbelverklaarder zal ermee instemmen dat dit kind Jezus Christus is. Uit het evangelie van Lukas weten we dat Jezus is geboren toen de Romeinse keizer Augustus het bevel gaf dat iedereen in zijn geboortestad moest worden ingeschreven (Luk.2.1-3). Ook is uit de evangeliën algemeen bekend dat de Romeinse vorst Herodes heeft getracht Jezus bij zijn geboorte te doden (Mat.2.13-18). De geboorte van Jezus vindt dus plaats ten tijde van het Romeinse keizerrijk en markeert *het begin van de Christelijke jaartelling*.
- 2) *Vervolging en oordeel.* Het beest uit de zee is de opvolger van de draak en dit luidt een nieuwe fase in. De kenmerken van het beest zijn in het schema vermeld. Het voert oorlog tegen de gelovigen en overwint hen (Openb.13.7). Het ontvangt weliswaar een dodelijke wonde maar herstelt daarvan (Openb.13.3,12). Het beest wordt ook aangeduid als 'Babylon

de hoer' en als 'Babylon de grote stad' (zie bijv. Openb.18.9-10). Als de hervatte vervolgingen hun hoogtepunt hebben bereikt (Openb.13.15-17) grijpt God in en kondigt hij *het oordeel* aan (Openb.14.7). De symboliek van het oordeel dat over hen komt, neemt verschillende vormen aan. De grote stad wordt door een zeer krachtige aardbeving verwoest, de hoer wordt gedood en met vuur verbrand, en het beest eindigt in de poel van vuur en zwavel (zie respectievelijk Openb.16.19; 17.16; 19.20; 20.10).

- 3) *Het koninkrijk van God*. Het oordeel over deze machten die God en de gelovigen vijandig gezind waren, luidt de komst in van het koninkrijk van God. Dit Godsrijk zal heel de aarde vervullen en voor altijd blijven bestaan.

DANIËL 2, 7 en 8	OPENBARING 12, 13 en 14
<p>ROMEINSE KEIZERRIJK (Dan.2) 1^e fase: benen van ijzer ↓ Keizer Augustus: Jezus geboren Begin van het Chr. tijdperk ↓</p>	<p>ROMEINSE KEIZERRIJK (Openb.12) 1^e fase: DRAAK ↓ Draak vervolgt vrouw en Kind Jezus Begin van het Chr. tijdperk ↓</p>
<p>2^e fase van het ROMEINSE KEIZERRIJK (Dan.2) Voeten van ijzer en leem ↓ KLEINE HOREN (Dan.7 en 8) Opstand tegen God Grootspraak tegen de hoogste God Strijdt tegen/overwint de heiligen Heiligen overgeleverd voor 3½ jr (=42mnd) Verandert ... de wet Wierp de waarheid ter aarde * * * Gerechtshof houdt zitting Kleine Horen geheel vernietigd Aanvang heerschappij van de Mensenzoon ↓</p>	<p>2^e fase van het ROMEINSE KEIZERRIJK (Openb.13) Het beest vervolgt het nageslacht van de vrouw ↓ BEEST UIT DE ZEE (Openb.13) Opstand tegen God: beest laat zich aanbidden Grootspraak en Godsclastering Strijdt tegen/overwint de heiligen Heiligen aan het beest overgeleverd voor 42 mnd Afdwingen van aanbedding/merkteken van het beest De waarheid verworpen: afvalligheid/geestelijke hoererij * * * "Het uur van zijn oordeel is gekomen" 'Babylon' geheel verwoest "Ik kom... om te vergelden" ↓</p>
<p>GODS RIJK Mensenzoon ontvangt koningschap De heiligen ontvangen wereldheerschappij "tot in de eeuwen der eeuwen"</p>	<p>GODS RIJK "Nu begint de heerschappij van onze Heer... ... en van zijn Messias" De heiligen zullen als koningen heersen "tot in eeuwigheid"</p>

Fig.6: Identieke kenmerken van de 'kleine horen' en het 'beest uit de zee'

Toelichting linker kolom

We doorlopen deze kolom in tegengestelde richting. Naast de overeenkomsten die we kunnen constateren, kunnen we vanuit Openbaring ook aanvullende informatie aan Daniel toevoegen.

- 1) *Het koninkrijk van God*. Net als in Openbaring is ook in Daniël het rijk van God het laatste item. Ook hier wordt het Godsrijk voorafgegaan door een oordeel.
- 2) *Vervolging en oordeel*. We zagen reeds dat het beest verschijnt wanneer het Christelijke tijdperk al geruime tijd geleden is aangebroken (ten tijde van de draak). Uit het schema blijkt dat de kleine horen tezelfdertijd verschijnt als het beest. *Dus óók de kleine horen verschijnt*

als we ons al geruime tijd in het Christelijke tijdperk bevinden. Dat is niet verwonderlijk omdat we hiervoor al hebben geconcludeerd dat de kleine horen en het beest identiek zijn.

- 3) *Het vierde 'naamloze rijk' uit Daniël 2 en 7 is het Romeinse rijk. De draak is actief in wat in Openbaring 12 de eerste fase is van het Romeinse keizerrijk. Vervolgens luidt de komst van het beest de tweede fase in (Openbaring 13). Aangezien de kleine horen identiek is aan het beest, verschijnt deze horen óók in de tweede fase van het Romeinse rijk. Deze fase wordt in Daniël 2 gesymboliseerd door de voeten van het droombeeld. Vanzelfsprekend stellen de benen van het beeld dan de eerste fase van het Romeinse rijk voor. Hiermee is aangetoond dat het vierde 'naamloze rijk' uit Daniël 2 en 7 nu een naam kan worden toegekend. Het is dus Romeinse rijk (en niet het Griekse, zoals het preterisme ons wil doen geloven).*

Wannéér verschijnt de kleine horen, c.q. het beest uit de zee?

We weten reeds dat het vierde rijk uit Daniël 2 het Romeinse rijk is én dat de kleine horen verschijnt ten tijde van de voeten van het droombeeld. Met deze twee gegevens kunnen we met behulp van geschiedkundige informatie vrij nauwkeurig bepalen wanneer de tijd van 'de voeten' aanbreekt en de kleine horen zich dus manifesteert.

De benen van ijzer stellen het tijdperk voor waarin het Romeinse rijk 'ijzersterk' was (Dan.2.40). We zouden de splitsing in een Oost-Romeins en West-Romeins rijk al kunnen zien als een eerste teken van de verzwakking. Na deze splitsing raakt het Oost-Romeinse rijk buiten beeld wat betreft de profetie over de kleine horen. De Bijbelse focus is daarna duidelijk gericht op het West-Romeinse rijk. Na ruwweg twee eeuwen van plunderingen door Germaanse en andere volksstammen, zien we dat dit eens zo machtige en ijzersterke keizerrijk een danig verzwakt en verdeeld rijk is geworden. Als ten slotte Odoaker, de aanvoerder van de Hunnen, Rome binnentrekt en in 476 na Christus keizer Romulus Augustulus laat afzetten, markeert dat formeel het *begin* van het verdeelde, onsamenvangende rijk van 'de voeten' (Dan.2.41-43). *Omdat de kleine horen juist in deze fase verschijnt, moeten we deze macht in elk geval later dateren dan 476 ná Christus.*

Het preterisme: uit de lucht gegrepen?

Ondanks alle argumenten tegen het preterisme, zou het veel te ver gaan om te stellen dat dit interpretatiemodel nergens op berust. De Jezuïet Luis De Alcazar had wel degelijk argumenten waarmee hij zijn preteristische interpretatiemodel (1614) heel aannemelijk kon doen lijken. Koning Antiochus IV Epiphanes heeft zonder meer wandaden gepleegd die wel passen in het beeld dat Daniël schetst van de kleine horen. Wie daar verder kennis van wil nemen kan preteristische Bijbelcommentaren en geschiedkundige bronnen hiervoor raadplegen.

Wat het beest uit de zee betreft, zullen preteristen uiteraard ontkennen dat het identiek is aan de kleine horen. In plaats daarvan stellen zij dat keizer Nero (54-68 na Chr.) de vervulling is van het beest uit de zee. Ook hier zijn overeenkomsten aan te tonen tussen de genadeloze strijd van het beest tegen de gelovigen en de gruwelijke christenvervolging van Nero. Bovendien voldoet de combinatie van naam en titel van Nero (Nero Kesar) ook aan het getal 666, het getal van het beest. Maar een gedeeltelijke vervulling is lang niet hetzelfde als een volledige vervulling. Een voorlopige, gedeeltelijke vervulling van een profetie zien we wel vaker in de Schrift. We beperken ons hier tot twee voorbeelden om dat te illustreren.

Het optreden van Johannes de Doper maakte dat veel van zijn tijdgenoten meenden in zijn werken de vervulling te mogen zien van de profetieën over de komende Messias (Luk.3.15-17). Zelfs de geestelijke leiders stuurden een delegatie naar Johannes met de vraag of hij nu de Christus was of niet. Zijn antwoord was duidelijk. Hij ontkende het ten stelligste. Johannes wees hen erop dat hij slechts een heraut was, die de komst van de Messias moest aankondigen (Joh.1.19-28). Zijn rol beantwoordde maar gedeeltelijk aan de profetieën over de Messias Het *tweede* voorbeeld is de rede

van Jezus over de verwoesting van de tempel en het einde van de wereld. Een aantal van de tekenen die Jezus had genoemd werd vervuld bij de verwoesting van Jeruzalem. Maar de uiteindelijke en volledige vervulling heeft tot op de dag van vandaag nog niet plaats gevonden. De verwoesting van Jeruzalem zou je kunnen duiden als een voorteken en bevestiging dat de ware vervulling vast en zeker zal plaatsvinden.

Zo zouden we ook kunnen zeggen dat Antiochus en Nero tot op zekere hoogte de rol van een heraut vervulden. Of dat ze als een teken en bevestiging dienden van de komst van respectievelijk de kleine horen en het beest. Maar zeker wat Antiochus aangaat, blijkt dat bij wat nauwkeuriger onderzoek hij in geen geval in aanmerking komt voor de feitelijke en volledige vervulling van profetie over de kleine horen. Daarvoor hebben we hierboven al voldoende steekhoudende argumenten aangevoerd. Dat zouden we ook in het geval van Nero kunnen doen. Maar die bewijsvoering valt buiten het bestek van dit essay.

Deelconclusie Openbaring: Antiochus IV gediskwalificeerd

We hebben vastgesteld dat de kleine horen en het beest identiek zijn. Ook dat het beest (c.q. de horen) pas verschijnt ná de ineenstorting van het Romeinse rijk in 476 ná Christus Op grond van deze datering kan Antiochus IV Epiphanes onmogelijk in aanmerking komen als vervulling van de kleine horen, want hij regeerde van 175-164 vóór Christus

SAMENVATTING EN EINDCONCLUSIE

De titel van dit essay luidt: “Kleine horen – groot probleem?” Uit deze studie is gebleken dat er inderdaad sprake is van een groot probleem bij het interpreteren van de profetie over de kleine horen. Maar tegen alle verwachtingen in hebben we vastgesteld dat het probleem niet ligt bij het historicistische interpretatiemodel maar juist bij het preterisme. We ronden nu deze studie af met een beknopte opsomming van de hoofdzaken en een eindconclusie.

SAMENVATTING:

Eerste deel: De kleine horen in Daniël (hoofdstuk 2, 7 en 8)

a) Daniël: de vier wereldrijken en de kleine horen

- Vier wereldrijken komen in beeld: Babylon, Medo-Perzië, Griekenland en een naamloos rijk.
- De kleine horen verschijnt ten tijde van de voeten van het vierde, naamloze rijk (Dan.2 en 7).

b) Preterisme: de vier wereldrijken en de kleine horen

- De vier wereldrijken volgens het preterisme: Babylon, de Meden, de Perzen, en Griekenland.
- De kleine horen verschijnt daardoor ten tijde van Griekse rijk (niet het vierde naamloze rijk).

Deelconclusie (1): Deze tegenstrijdigheden tussen Daniël en het preterisme leiden onvermijdelijk tot de conclusie dat het preteristische interpretatiemodel *ongeschikt* is als uitlegmethode voor het boek Daniël.

Tweede deel: Openbaring en de kleine horen (hoofdstuk 12 en 13)

a) Openbaring: het beest uit de zee en de kleine horen

- Identieke machten:* het beest uit de zee blijkt identiek te zijn aan de kleine horen.
- Christelijke tijdperk:* het beest, c.q. de kleine horen, verschijnt ná de geboorte van Christus.
- Verdeelde Romeinse rijk:* het beest, c.q. de kleine horen, is actief ná de val van Rome in 476 ná Christus.

b) Preterisme: het beest uit de zee en de kleine horen

- Géén identieke machten:* de kleine horen is Antiochus IV en het beest uit de zee is Nero.

-*De kleine horen* verschijnt vóór Christus (Antiochus: 175-164 voor Chr.)

-*Het beest* verschijnt ná Christus (Nero: 54- 68 na Chr.)

Deelconclusie (2): Het feit dat volgens de chronologie van Openbaring het beest, c.q. de kleine horen, gedateerd moet worden *later dan 476 na Christus*, leidt tot de conclusie dat de Grieks-Hellenistische koning Antiochus IV (175-164 vóór Christus) *niet in aanmerking kán komen* als vervulling van de kleine horen.

Voegen we nu deelconclusies (1) en (2) hierboven samen, dan kunnen we deze studie afsluiten met de volgende eindconclusie.

EINDCONCLUSIE

Het preterisme is zowel in Daniël als in Openbaring in strijd met de Schrift en derhalve ongeschikt als interpretatiemodel voor de kleine horen uit Daniël, wat tevens inhoudt dat *Antiochus IV Epiphanes* definitief *gediskwalificeerd* is als vervulling van de kleine horen.